



Saksbehandler: Liv Janne Dehlin

Saksdokumenter

Rapport nr. 18/2007 **Ole Chr. Kvarme, Inge Westly, Kjetil Aano og Marit Omland**
Porvoo Mission Consultation: Fresh Expressions of the Church, 16.-19.
oktober 2006, Canterbury, England (*vedlagt*)

Porvoo

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd tar rapporten fra Porvoo Mission Consultation, 16.-19. oktober 2006, til orientering.

RAPPORT FRA PORVOO KONFERANSE, CANTERBURY 2006:

Porvoo Mission Consultation: Fresh Expressions of Church

**Mandag 16. – torsdag 19. oktober 2006,
The International Study Centre, Canterbury Cathedral**

Norsk delegasjon:

**biskop Ole Chr. M. Kvarme, Oslo bispedømme
generalsekretær Kjetil Aano, NMS
rådgiver Marit Omland, Kirkerådet
kirkefagsjef Inge Westly, Oslo bispedømme**

1. Deltakelse, program og ytre rammer

Konferansen samlet 22 deltakere: 5 fra Church of England foruten konferansestaben på 2, 1 deltaker henholdsvis fra Church of Irland og Church in Wales. Fra de nordiske og baltiske lutherske kirkene deltok 1 fra Estland og Finland, 2 hver fra Danmark og Island, 3 fra Sverige og 4 fra Norge (jf deltakerliste vedlagt). Fra de nordiske og baltiske kirker møtte 6 kvinner og 7 menn, fra de engelsktalende kun menn. Representasjonen fra de ulike landene var ulik av størrelse og karakter. De fleste nordiske landene møtte med lokalt kirkelige ansatte. Noen av de nordiske kirkene hadde hatt vanskeligheter med å rekruttere til konferansen, trolig grunnet en ambivalens i forhold til tematikken. Konferansens leder var biskop i Maidstone, Graham Cray som har stått sentralt i større strategiske satsinger i Church of England siden 90-tallet med overskriftene "mission-shaped church" og "Fresh Expressions of church". De engelsktalende synes å være rekruttert med utgangspunkt i ulike typer posisjoner hvor oppgavene strukturelt eller ut fra engasjement var relatert til "Fresh Expressions". Samtidig representerte de en stor bredde kirkelig og teologisk. Bortsett fra England var Norges delegasjon den største, og den med sterkest forankring i ulike typer kirkelige strukturer.

Den store engelske satsingen på "Fresh Expressions of Church" var det tematiske utgangspunkt. Metodisk hadde man lagt opp til deling av erfaringer og synspunkter fra de ulike land og kirker, men introduksjonen av tenkemåte og erfaringer fra England representerte orienteringspunktet i konferansen (jf vedlagt program). Sentrale tema underveis var:

- sosiologiske religiøse endringer – behov for nye fellesskapsformer
- kirkelig utvikling / nedgang – behov for nye strategier
- tilrettelegging for / fremvekst av nye menighetsdannelser / "Fresh Expressions"
- metodologiske kjennetegn og kategorier av "Fresh Expressions"

- Curidiske og strukturelle forutsetninger for nye menighetsdannelser
- teologiske perspektiver – ekklesiologi, kontekstualitet
- konkrete erfaringer med nydannelser / "Fresh Expressions"

Onsdag ettermiddag ble det gjennomført ekskursjoner til lokale menigheter med nye menighetsdannelser etter mønsteret av "Fresh Expressions". For øvrig er det verd å fremheve betydningen av nærheten til Canterburykatedralen og det gudstjenestelige livet her. Konferansen var lagt til det relativt nybyggete "The International Study Center – Canterbury Cathedral" i umiddelbar nærhet til katedralen. Fasilitetene var gode og nærheten til pilegrimsmålet, den mektige Canterbury-katedralen gav noe helt spesielt til helheten. En vurdering av helhet og ytre rammer må fremheve den gode planlegging og tilrettelegging fra vertskapet side.

Det er fellesskapsbyggende å møtes i engasjerte samtaler i rammen av Porvoo-fellesskapet. Det er utvilsomt mye å lære av de britiske kirkenes radikale tilnærming til de sosiologiske, religiøse og åndelige utfordringer. Samtidig kunne man få opplevelsen av at den gjensidige erfaringsdeling var underordnet målsettingen om å innlemme de nordiske kirkene i den strategien de britiske kirkene har utviklet, jf den oppsatte programposten for torsdagen: "Setting up a resources network for FE in Porvoo". Dette, ved siden av den tallmessige og språklige asymmetri til fordel for deltakergruppen med engelsk som morsmål, gjorde at deltakere med annet språklig og kirkelig utgangspunkt kunne komme noe i bakgrunnen. Ikke desto mindre var det inspirerende å merke seg det engasjement og den samstemmighet som tross teologiske ulikheter preget representantene fra England, Irland og Wales i møte med de store kirkelige utfordringer.

2. Anglikansk presentasjon av "Fresh Expressions of Church"

I det følgende presenteres kort noen momenter fra presentasjonene. En mer utfyllende og representativ fremstilling til tenkningen om Fresh Expressions finnes i *Mission-Shaped Church. Church planting and Fresh Expressions of church in a changing context. Foreword by the Archbishop of Canterbury Dr Rowan Williams*. Church House Publishing 2004. Flere presentasjoner fra konferansen finnes på nettsiden: <http://porvoomission.typepad.com/weblog/>. For øvrig foreligger interessante vurderinger til tematikken i den nylig utgitte: *The Future of the Parish System. Shaping the Church of England for the 21st Century*. (Red: Steven Croft). Noen sentrale problemstillinger av tenkningen basert på engelsk kirke- og samfunnsbilde skal antydes:

- Samfunnet preges av sosiologiske endringer gjennom de siste 30 årene som også påvirker vilkårene for forsamlingsliv:
 - Økt mobilitet – relasjoner i lokalmiljøet får mindre betydning
 - Relasjoner etableres på andre premisser, nettverk baseres i økende grad på tilhørighet til sosiologiske grupperinger basert på stor grad av likhet og felles interesser
 - Forbrukersamfunnet endrer vilkår for sosiale nettverk, svekker interessen for langvarige forpliktelser, øker potensialet for nye typer fellesskapsløsninger. Folk spør: What's in it for me. Karakteristikk: *From the religion of obligation to the religion of consumption*.

- Endret religiøs tilhørighet
 - Kirkene opplever nedgang i deltakelse og tilhørighet. Samtidig opplever enkelte av bispedømmene og en femtedel av menighetene i den anglikanske kirke vekst.
 - Man opererer med kategoriene "de-churched" (40 % av befolkningen) som har tilhørt eller hatt en eller annen form for berøring med kirken, men ikke har det lenger; og "non-churched" (40 %) som aldri har vært i en kirke (med unntak eksempelvis ved begravelse eller bryllup). I urbane strøk regner man med at gruppen av "non-churched" er oppe i 80 %. (NB fortsatt regner man likevel med ca 20 % som besøker kirke/forsamling én eller flere ganger i løpet av en 3-måneders periode)
 - *Christendom is over* – den folkekirkelige, parokiale menighetsstrukturen er ikke lenger tilstrekkelig. Flere pekte på at kristen kunnskap og selvforståelse er så utvasket at det ikke lenger er grunnlag for noen folkekirkelig tilnærming og tenkemåte.
- Endret kirkelig strategi
 - I løpet av 90-tallet førte de sosiologiske og religiøse endringer til en tiltagende forståelse av at kirken i England på en annen måte enn før står i en misjonssituasjon i forhold til eget folk og samfunn: Tankegangen om en "mission-shaped church" vokser frem. Det er en erkjennelse av at kirkens oppdrag ikke kan oppfylles *alene* innenfor den parokiale kirkestrukturen.
 - Opplevelsen av at kirkens tradisjonelle nærværformer ikke har gjennomslagskraft i befolkningen, fører til satsing på nye kirkelige møte- og fellesskapsformer. Fornyelse og fremvekst av slike nye kirkelige nærværformer karakteriseres blant andre av erkebiskop Rowan Williams som et vannskille for den engelske kirke.
 - Det legges vekt på at disse skal gis kirkelig legitimitet på linje med det mer tradisjonelle kirke- og menighetsliv. Erkebiskopen tar til orde for et prinsipp om "mixed economy" et strategisk grep som vektlegger og verdsetter både tradisjonelle, parokiale menigheter og nye menighetsdannelser, og som tilsier at kirkens tilgjengelige ressurser skal deles mellom de etablerte og nye kirkelige enheter. Man tilstreber best mulig samarbeid mellom etablert og nytt arbeid på lokalplanet.
 - Endret fokus fra "hvordan dele/bringe evangeliet" (Alfa etc.) til "hvordan være kirke". Fra kirke "Where people are" til kirke "How people are".
- Eksempel på nye menighetsdannelser / forsamlingsformer:
 - Alternative gudstjenester / gudstjenestemenigheter – dels med åpenhet mot nyreligiøse uttrykk / strømninger
 - Basismenigheter (jf latinamerikansk inspirasjon)
 - Kafé-kirke
 - Cellemenigheter
 - Forsamlinger knyttet til sosiale tiltak / miljø med sosiale utfordringer
 - Hverdagsgudstjenester / forsamlinger – ulike aldersgrupper etc.
 - Nettverkskirker
 - Kirker / forsamlinger knyttet til skoler

- "Seeker-church" – gudstjenester / samlinger for mennesker uten forutgående kjennskap til kristen tro
- Tradisjonell menighetsplanting
- Nye kommuniteter (Taizé, Iona)
- Ny interesse for tradisjonelle former – katedraler, retreatar
- Ungdomsmenigheter
- Barnemenigheter / familiemenigheter
- Teologiske og ekklesiologiske perspektiver
 - Satsingen forankres i en ekklesiologisk refleksjon som fremhever at kirken kan ha ulike fremtredelsesformer, ikke bare de tradisjonelle: Følgende setning fra Rowan Williams ble hyppig sitert: *If 'church' is what happens when people encounter the Risen Jesus and commit themselves to sustaining and deepening that encounter in their encounter with each other, there is plenty of theological room for diversity of rhythm and style, so long as we have ways of identifying the same living Christ at the heart of every expression of Christian life in common.*
 - Følgende karakteristika ble fremhevet for "Fresh Expressions":
 - Viktigheten av små grupper for disippelskap og misjon gjennom relasjoner / fellesskap.
 - Forsamling med møtetid utenom søndag formiddag
 - Forankring i sosiale nettverk – mennesker med viss grad av like interesser (yrkesmessig, familiemessig etc.)
 - Post-konfesjonelle / økumeniske i sitt preg (ledere konfesjonelt forankret)
 - En del menigheter vil ha forbindelse til andre etablerte forsamlinger
 - Presentasjonene fremhevet et kirkesyn med fokus på disippelskapet og relasjonen mellom menighetsleddene.
 - Endringsvilje ble teologisk legitimert gjennom en kontekstuell tenkemåte med vekt på betydningen av kirkelig "inculturation", og at kirken *både* skal være forankret til *fortiden* gjennom Skriften og Kristusvitnesbyrden – og til *fremtiden* gjennom *fornyelsen* som en foregripelse av Guds fremtid gjennom DHÅ.
 - En Anglikansk egenart ivaretas gjennom å fastholde merkesteinene:
 - Vigslings- / ordinasjonsløftene (The Declaration of Assent)
 - Lambeth erklæringen (Lambeth quadrilateral);
 - Sakramentene
 - Episkopatet
 - Den nasjonale kirken
 - Det organiske/organisatoriske kirkefellesskapet (a shared family);
 - Mentaliteten "Let's wait and see" (Rowans) – åpenhet for å lære av de nye erfaringer.
 - Mens man på den ene siden kan tilpasse seg kulturelle og sosiale endringer i samfunnet, blir samtiden på den andre siden i stor grad tolket og definert kritisk gjennom begrepet *consumerism*.
- Kirkerettslige og ledelsesmessige perspektiver

- Samtalene understreket behovet organisatorisk frihet og tilpasningsevne for å kunne møte nødvendige endringer
- Den parokiale kirkestrukturen ble anført som den bærekraftige struktur i møte med fremtiden.
- Anglikansk kirkeordning er mindre regelorientert, det gir biskopene større frihet til å godkjenne alternative kirkelige etableringer.
- Nye prester og ledere trenger egenskaper og kompetanse for å være ledere i en endret kirkevirkelighet med de teologiske og organisatoriske utfordringer de nye fellesskapsformene gir. Endringsvilje, mot, entreprenøregenskaper ble fremhevet (strikkhoppet introdusert som metafor).
- Det kan oppstå ledelsesmessige utfordringer i spenningsflatene mellom etablerte og nye menighetsfellesskap.
- Rowan Williams utsagn om "mixed economies" gir viktig legitimering og utfordring til den videre organisatoriske tilrettelegging.
- Fresh Expressions i tradisjonelle menigheter
 - Mange av de tiltak som i dag er registrert blant de 541 "Fresh Expressions" handler om fornyelse i tradisjonelle, parokiale menigheter. Menighetene fornyes ut fra en bevisst strategisk planlegging: Hvor er vi nå, hvor vil vi være om fem år, hvordan skal vi komme dit?
 - Man vektlegger at det ikke er motsetning, men sammenheng mellom sosialt engasjement i lokalsamfunnet og det å dele evangeliet med mennesker i det samme nærmiljø – et bevisst arbeid med *Presence, Proclamation and Persuasion*.

3. Nordiske innspill

De nordiske delegatene gav presentasjoner av tiltak som kunne kaste lys over satsingen på de britiske øyene. Ingen var fremmed for tendensene som ble beskrevet fra de anglikanske kirkene, men samtidig avdekket man også viktige forskjeller.

- Presentasjonen fra Island avdekket en situasjon som er svært forskjellig fra de britiske øyer. Kirken står sentralt i det islandske samfunn og har i stor grad mulighet til å tjene dette med evangeliet.
- Finland kan ses som et kulturelt særtilfelle i kraft av høyt medlemskap og høy deltakelse i kirkelige aktiviteter. Introduksjonen av Tomasmesse har båret frukter, og er et eksempel på en vellykket innsats med fornyelse av kirke- og menighetsliv.
- Estland er preget av kulturelle betingelser i den post-kommunistiske situasjonen. Mens den ortodokse kirken har stor oppslutning i den russiske befolkningen, er situasjonen mer utfordrende for den lutherske kirken.
- Den svenske kirken gjenkjente utviklingstrekkene fra de britiske øyer, men kunne samtidig rapportere om en satsing på konfirmanter med mer enn 40 % deltakelse av ungdom i den aktuelle aldersgruppen. En stor gruppe av disse ungdommene ønsker også å delta aktivt i kirkelig arbeid etter konfirmasjonen. Vi ble også informert om pågående arbeid med revisjon av teologiutdanningen.

- Norges delegasjon redegjorde for Kirkemøtets vedtak om valgmenigheter. Det er utfordringer i samspillet mellom lekmanns- og fornyelsesbevegelsene og den offisielle kirken med sin parokiale struktur. Det finnes menighetsdannelser med likhetstrekk til "Fresh Expressions" både utenfor og innenfor den etablerte kirkestrukturen. Det siste ble eksemplifisert med satsing blant annet på åpne kirker.

Samtalene var i stor grad preg av entusiasme over tenkningen som ble presentert fra de anglikanske kirkene, men noen var også mer avventende. Både fra Anglikansk og nordisk hold ble det pekt på at kirkene på de britiske øyene trolig står i en kultursituasjon og utvikling som ligger 20 år foran de nordiske. De nordiske kirkene bør derfor lære av de grep som tas av kirkene der. Enkelte uttrykte også en frustrasjon overfor en ukritisk folkekirkelig legitimering av en religiøsitet med minimal forankring de i kristne trosforestillinger. Man opplevde at de nye menighetsdannelsene åpner for mer tydelig og helhjertet kristent engasjement.

Andre nordiske representanter tok forbehold overfor et kirkesyn som ikke tilstrekkelig ser betydningen av den udefinerte tro. Arbeidet i bredden, blant annet med diakoni, konfirmasjon/trosopplæring viser store muligheter i en folkekirkekontekst. En ekklesiologisk og strategisk forskyvning i retning av de "mest engasjerte", kan innebære en frontforkorting i forhold til den brede folkelige kontaktflate. Det var imidlertid ingen uenighet om at arbeidet med "Fresh Expressions" gir verdifulle utfordringer til vår egen kontekst.

4. utfordringer til videre bearbeiding

4.1 Generelt

Vi finner utvilsomt paralleller mellom kirke- og samfunnsvirkeligheten i Storbritannia og Norge, blant annet i den økte mobiliteten, endret opplevelse av forpliktelse i forhold til etablerte autoriteter og fellesskap, lavere oppslutning om kirkelige aktiviteter og ritualer, større pluralisme mht. gudstjeneste- og samværsformer, fremveksten av nye kirkelige fellesskapsformer, den parokiale kirkestrukturen utfordres – særlig i byene, osv. I løpet av de siste ti årene har Den anglikanske kirke i Storbritannia etablert en imponerende samhandling i møte med utfordringene som i stor grad krysser de kirkelige skillelinjer. Vi vet at flere bispedømmer og organisasjoner i Norge har valgt sammenliknbare strategier, for eksempel NMS med sin menighetsplanting, og Oslo biskop/bispedømmeråd med Gud i storby-prosjektet. Et aktuelt spørsmål er om tiden er inne for en større, nasjonal tilnærming til de utfordringer som presenteres. Både analyse og valg av strategier vil alltid være farget av de ulike ideologiske eller teologiske utgangspunkt. Vesentlige spørsmål vil også være om forholdene i Norge og Storbritannia er så like at analysene og strategiene vil være overførbare, og at man i rimelig grad man vil kunne enes om dem innenfor ulike teologiske og kirkelige miljø. Dette er spørsmålsstillinger vi vil ta med i det følgende.

4.2 Kultur- og samfunnsforståelse

Fra Anglikansk side vektla man nødvendigheten av å tilpasse seg de sosiologiske endringene, ikke minst de nye premisser for folks deltakelse i fellesskap og forsamlingsliv. I det perspektivet viser man en evne til kulturtilpasning som mange kan lære av. På den andre siden kunne vi registrere klar kulturkritikk gjennom identifiseringen av konsummentaliteten i den postmoderne kulturen. I noen tilfelle blir "consumerism" brukt som samlende karakteristikkk av samtidskulturen. Selv om det er viktig å identifisere også andre og mer positive aspekt ved samtidskulturen, treffer man utvilsomt noe vesentlig.

Videre viste flere seminarbidrag en sterkere grad av kirkelig kriseforståelse enn det mange tenker er dekkende for norsk kontekst. Man taler om "end of Christendom" og "death of the culture which formerly conferred Christian identity". Det kan være grunn til å ta forbehold overfor en kulturpessimistisk samtidstolkning som implisitt øker motsetningen mellom "kirke" og "folk" og overser de muligheter og forpliktelser kirken har i forhold til sine medlemmer. På den måten kan man mer eller mindre ufrivillig avskrive mulighetene for en bred kulturforankret folkelig kirke i fremtiden. Nå finnes det også langt mer positive vurderinger av det folkekirkelige potensialet blant representantene for "Fresh Expressions" (se for eksempel Grace Davie i "The Future of the Parish system"). Som sådan tegner britene en variasjon av posisjoner i møte med kultur og folkekirkelighet som er gjenkjennelige også fra norsk kirkedebatt.

Uansett er det mye å lære av europeiske kirker som har gjort erfaringer med sosiologiske endringer og sekulariseringstendenser i langt sterkere grad enn den norske. En radikal sekularisering utgjør ett av flere mulige scenarier også for en norsk virkelighet. Ved å lære av kirker som den anglikanske, har vi muligheten til å utvikle strategier i møte med sannsynlige endringer langt raskere enn vi ellers ville gjort.

4.3 Forholdet mellom parokiale og alternative menighetsdannelser

"Fresh Expressions" synes langt på vei å ha vokst frem i erkjennelsen av at den parokiale menighetsstrukturen ikke lenger fyller sin tiltenkte funksjon. Lavere oppslutning om lokalmenighetene og nye kulturelle og sosiologiske betingelser for forsamlingsliv med vekt på økt mobilitet, er gjenkjennelige fenomener også i norsk kontekst. Dermed blir også tersklene lavere for å søke til menigheter andre steder, etter teologiske, aldersmessige eller andre preferanser.

I flere norske storbyer pågår det forsøk i regi av den offisielle kirken med å gi sentrumsmenigheter ulik profil for å skape et mer mangfoldig kirkelig tilbud. Videre kjenner vi menighetsdannelser som IMI-kirken i Stavanger og Storsalen i Oslo, som representerer initiativ med en annen type kirkelig begrunnelse og forankring. Gjennom ordningen med valgmenigheter har Kirkemøtet skapt en mulighet for å gi denne siste typen et rom innenfor Den norske kirke. Disse to typene tiltak representerer ulike kirkerettslige former. Begge kan ses som tiltak i tråd med den anglikanske satsingen. I Norge har imidlertid den juridiske og økonomiske reguleringen vært styrt av at den parokiale kirken har prioritet. Dette gir seg ulike uttrykk, fra begrensninger i et

kirkemedlems demokratiske og kirkelige rettigheter utenfor sitt geografiske sokn, til Kirkemøtets føringer ved etablering av valgmenigheter på den andre. Ikke minst kan vi merke oss klausulen om at valgmenigheter skal være selvfinansierte, slik at offentlige tilskudd er forbeholdt den parokiale kirkestrukturen. I England kan de økonomiske skottene være på vei ut. Dette har ikke minst kommet til uttrykk gjennom en klassisk formulering fra Rowan Williams i det han tar til orde for "a mixed economy" mellom de etablerte menigheter og de nye menighetsdannelser. Dette gjenspeiler en sterk forventning til de nye menighetsdannelser, men også til fornyelse i tradisjonelle menigheter; erkebiskopen omtaler fremveksten av "Fresh Expressions" som "et vannskille" i den anglikanske kirkens liv.

En norsk strategi kan ikke utvikles uavhengig av en oppfatning av hva som vil være fremtiden for den parokiale kirken. Hvilke forventninger kan vi ha til denne versus de alternative menighetsdannelser. Vil begge typer menigheter vinne på en bevisst og styrt vekselvirkning? I så fall, reises spørsmålet hvordan økonomiske, juridiske og demokratiske rettigheter, friheter og forpliktelser skal balanseres. Gjennom Kirkemøtets regler om valgmenigheter har Den norske kirke gitt ett svar som gir bestemte muligheter og begrensninger for en bestemt form for menighetsdannelser. Likedan med reglene som regulerer medlemmenes tilhørighet til soknet. Spørsmålet er om Den norske kirke med dette har gitt seg selv de redskapene som trengs i et offensivt møte med endringene som følger av lavere deltakelse, større mobilitet, og endrete premisser for deltakelse i sosiale aktiviteter / menighetsliv.

4.4 Lederskap og tilsyn

Konferansen satte lys på de egenskaper og den kompetanse som trengs for å utøve et offensivt lederskap i kirken med dets utfordringer og behov for nye fellesskapsformer. Endringsvilje og mot ble fremhevet som sentrale egenskaper. Ledere må være nyskapende, de må tørre å stå alene og samtidig få andre med seg. De egenskaper og den kompetanse som trengs må fremmes i presteutdanningen på en helt annen måte enn tilfellet har vært ti nå. Utfordring til biskopene er ikke bare å gi de nye prestene frihet, men også å ta ansvar for og sammen med dem som våget nytt. Det må skapes en kultur for å prøve og feile. Framfor en distansert regelstyring kreves et aktivt deltakende og støttende lederskap fra biskopenes side.

Nå er det ikke vanskelig å se farene i pastorale lederideal som vektlegger den individualistiske, "sterke" og kanskje til og med mannlige lederen. I de anglikanske kirkene var man bevisst ledelsesmessige utfordringer som kan oppstå i spenningsflatene mellom etablerte og nye menighetsfellesskap. Lederutvikling i Den norske kirke må forholde seg til verdiene i vår demokratiske struktur og tradisjon. Lærdommen om uheldige kjønnsroller og maktforhold bør stadig være en integrert del av vår pastorale lederopplæring. Dette trenger likevel ikke hindre oss i å fremheve *dristigheten* som lederegenskap. Kirken trenger ledere som bevarer og viser omsorg, men også dem som kan utfordre, engasjere og skape nytt. Vi trenger regler og ordninger, men også lederpersonligheter som kan utfordre ordningene og bidra til endring når det er påkrevd.

4.5 Impulser til norsk kirkeliv

Den britiske satsingen på Fresh Expressions kan gi impulser til norsk kirkeliv på ulike nivå. Er vi villige til å satse målrettet langs de opptrukne linjer hos britene, kan dette bidra til fornyelse og vekst i vår kirke - blant annet langs følgende fem linjer:

- Det må begynne med trygghet på vår parokiale menighetsstruktur, og en visshet om fornyelsens mulighet i tradisjonelle menigheter i deres samspill med sine lokalsamfunn.
- Det må samtidig være en vilje til oppbrudd som gir rom for nye initiativ og menighetsdannelser med varierte kulturelle uttrykk, også på tvers av den parokiale menighetsstruktur, og disse må få tid og rom til å vokse.
- Denne doble strategi – eller kirkelige blandingsøkonomi – må samtidig holdes sammen av en forståelse av en kristen menighets kjennetegn som kan forene variasjoner i vårt teologiske og kirkepolitiske landskap, og den må utvikles på bispedømme- og prostiplan, med biskoper og proster som "leaders in mission".
- Skal en slik fornyelse kunne skje, forutsetter det også en fornyet fokus på kirkens misjon og menighetsvekst i den åndelige formatering og faglige utrustning av kirkelige medarbeidere på alle plan, også i studium og etterutdanning.
- Denne fornyelse må også være økumenisk orientert. Sist år ble Norges Kristne Råd og Frikirkerådet slått sammen, vi har "Nådens fellesskap" med metodistene, og Kirkemøtet skal ratifisere en avtale med Den evangelisk-lutherske frikirke. Bare i Oslo finnes det rundt 50 minoritetsspråklige menigheter. I vår kirkelige strategi må vi tenke disse med og styrke samarbeidet med dem.

5. Vurdering av oppfølgingskonferanse i Norge

Ved slutten av møtet utfordret biskop Graham Cray den norske delegasjonen til å ta initiativ til en oppfølgingskonferanse i Norge. En slik konferanse kan åpne for en bred erfaringsutveksling mellom anglikanske og nordiske kirkemiljø, og sette viktige strategiske spørsmål på dagsorden. En tematisering av forholdet til de alternative menighetsdannelser kan være særlig interessant for utviklingen av deres rolle innenfor Den norske kirke.

Under den norske delegasjonens oppsummering 7. desember, drøftet vi muligheten for en oppfølgingskonferanse i Norge. Det kan være aktuelt å legge konferansen til Misjonshøgskolen i Stavanger og utfordre Den norske misjonsselskap til å ta et vertskapsansvar. På den måten vil man blant annet være sikre på at konferansen legges til et miljø hvor det allerede er stor interesse for tematikken. Et alternativ kan være å lokalisere konferansen til ett av de to teologiske fakultetene i Oslo. Det er mulig å fokusere på den anglikanske satsingen på "Fresh Expressions", men også å anlegge et bredere tematisk perspektiv. Aktuell gjennomføring kan være 2008 eller 2009.

Inspirert av drøftingene fra Porvoo-konferansen i Canterbury i 2006 vil vi be Mellomkirkelig råd vurdere en oppfølgingskonferanse innenfor Porvoo-fellesskapet med utgangspunkt i den anglikanske satsingen på "Fresh Expressions of Church" eller relaterte tema.

Rapport, Porvoo misjonskonferanse, Canterbury, 16. – 19. oktober 2006

Kjetil Aano

Inspirasjon og utfordring

Det var ei glede å delta på denne utfordrande konferansen. Den anglikanske kyrkja i England har openbart investert betydelege ressursar i arrangementet. Fleire av kyrkjas toppleiarar deltok med foredrag og innlegg. Erkebiskopens fornyings-biskop, Graham Cray var med heile tida, og de var også ein god del talføre og reflekterte representantar frå dei ulike greinene i kyrkja; både den evangelikale, lågkyrkjelege fløyen, den anglokatolske og den sentrumskyrkjelege var representert (truleg der den siste var minst merkbar til stades).

Det var også ei stor inspirasjon å møta opne og talføre representantar frå nordiske søsterkyrkjer, både Sverige, som stilte med ein delegasjon på tre utsendingar, Island og Danmark som stilte med to kvar. I tillegg var det ein representant frå Estland og ein frå Finland. Alle hadde presentasjonar relatert til den kyrkjelege situasjonen i heimlandet.

Det var ein viss ubalanse i programmet ved at dei engelsk-talande deltakarane hadde meir tid og breiare framstillingar enn dei andre. Dette lar seg likevel forsvare fordi dette var eit engelsk initiativ, fordi det arbeidet som var konferansens tema (*Mission Shaped Church*, og *Fresh Expressions of Church*), er utvikla i den engelske kyrkja, og fordi be konferansen fann stad i England. Ved ei eventuell oppfølging vil det likevel vera viktig å å få eit noe meir balansert program.

For meg var innspela frå dei nordiske landa viktige, lærerike og inspirerande. Dei viser at arbeidet med den tematikken som spring ut av korleis ein skal tolka endra kulturelle rammevilkår, er levande i våre kyrkjer. Samtidig viser den at vi i høgare grad enn den engelske kyrkja ennå er ramma inne av kulturelle forståingshorisontar som høyrer fortida til, og av regelverk som spring ut av dette.

Oppfølging

Korleis skal vi følge opp utfordringane frå denne konferansen? Det skjer alt ein god del.

- NMS-initierte menigheter og vårt menighetsplantenettverk er klare uttrykk for *Fresh Expressions*.
- Oase sine (etter kvart årvisse) konferansar med fokus på tema som relaterer seg direkte til menighetsutvikling, er viktige møtepunkt.
- Normisjons menighetsplantenettverk, med 30 etablerte forsamlingar og 50 forsamlingar meir eller mindre i startgropa er ei viktig utfordring til samtenking vidare.

Fleire av desse initiativa finn stad i samarbeid med og under kommunikasjon med representantar frå Church of England, i.e. Graham Cray og hans team.

Vidare arbeid

Oppfølgings-konferanse?

Det blei gitt ei spesifikk ufordring til Den Norske Kyrkja om å følge opp konferansen med eit norsk/nordisk initiativ om ei tid. Det vil vera naturleg at ei slik oppfølging skjer i Noreg. Arbeidet med dette ufordringane har pågått ei god stund i Noreg, og samtidig har det også fått organisatoriske nedslag.

Eg vil be om at tanken om ein oppfølgingskonferanse om temaet blir halden levande. Eit slikt arrangement kan i så fall skje i eit samarbeid mellom NMS, Areopagos, MKR, Oslo bispedøme og Kyrkjerådet. Denne konferansen kan finna stad våren eller hausten 2008. Det

bør nedsetjast ei arbeidsgruppe som får ansvar for å finna og formulera tematikk på ein gjenkjenneleg måte; og som kan sikra at representative og sentralt plasserte personar i kyrkjelivet her blir med.

Konferansen kan godt finna stad i Stavanger, og NMS kan gjerne påta seg ei praktisk arrangørrolle, om det er ønskeleg.

Løpande utfordringar

Det blei etter mi meining klart at det er eit behov for å arbeida vidare med noen av dei sentrale spørsmåla som dukka opp i løpet av konferansen:

- a) **Lover og juss:** Vidare arbeid med det juridiske sider det parokiale systemet. Det blei klart at det alt blir gjort viktige endringar her, og at vår lovgiving alt nå legg til rette for større variasjon og fridom enn det som mange stader blir praktisert. Men dette arbeidet må styrkast og følgast opp. Her vil Marit Omland (og Gunnar Rønnestad?) kunna spela ei sentral rolle.
- b) **Dialog om forsamlingsstrategi.** Det skjer mye arbeid med dette, og det blir lagt ulik meining i det. Det er behov for løpande samtalar (som kanskje alt er i gang?) om dette. Eg tenker særleg på det som skjer i regi av Normisjon, men også med meir eller mindre organisert tilknytning til andre organisasjonar. Det er etter mi meining viktig at dei prosessane som nå skjer, ikkje fører til ei unødvendig oppsplitting av Den norske kyrkja, men at ein så er villeg til å gå fleire mil for å halda denne kyrkja saman og å søke etter ordningar som kan ivareta samanhengen og fellesskapet. Vi må leita etter tydelege og synlege einskapsteikn som er av ein slik karakter at dei er spiselege også for klassiske lekmanstrørsler. Er det mulig? Her må ein vera villeg til å strekka seg frå begge sider. Eg tenker på to konkrete tiltak:
 - a. *Oppretta ei dialoggruppe mellom DNK og sentralt plasserte representantar frå miljøa som arbeider med menighetsutvikling og menighetsplanting i og utanfor DNK sine strukturar (f eks NMS, Normisjon, Oase) og gjera det i samarbeid med prosjekt for menighetsutvikling ved Harald Hegstad.*
 - b. *Utprøva ei luthersk utgåve av 'visitor' ordninga som fungerer i den anglikanske kyrkja. Det er elles verdt å merka seg at visitasordninga som uttrykk for biskoppeleg tilsyn og einskap, ikkje finst i den anglikanske kyrkja.*
- c) **Teologisk formasjon:** Arbeidet med teologisk undervising må intensiverast frå kyrkja si side. Det blir stadig viktigare å styrka formasjons- (dannings-) elementet ved presteutdanninga og all utdanning tilleiarstillingar i kyrkja. Her er det ein vera at nærkontakt med det som skjer i Sverige vil vera nytt
- d) **Menighetsutvikling:** Det bør straks etablerast kontakt med Prosjekt (Institutt) for menighetsutvikling om denne konferansen for å få til koordinering og kanskje eit praktisk samarbeid om vegen vidare.
- e) **NMS – CMS:** Frå NMs si side bør vi ta kontakt med vår søsterorganisasjon i Den anglikanske kyrkja, CMS for å etablere tettare kontakt om dette. Det dreier seg både om vårt arbeid med strategi- og programutvikling og eit meir praktisk samarbeid med CMS sitt UK-team.

Sola Standleir midnatt 2. november 2006.

Kjetil Aano

Rapport fra Porvoo konsultasjon – Mission Shaped church

En norsk delegasjon på fire representanter dro til Canterbury for å delta på en konsultasjon med representasjon fra land som inngår i Porvoo-avtalen, samt observatører fra Danmark, den danske folkekirken.

Tema for konsultasjonen var Mission shaped church og Fresh expressions of church. Biskop Graham Cray som er en foregangsmann på dette området, deltok, samt at flere andre som er sentrale i dette arbeidet deltok på hele konferansen eller med innlegg.

Opplegget rundt konsultasjonen med at delegatene deltok med innlegg med erfaringer fra sine land og respektive kirker, var både nyttig og interessant. Innleggene og presentasjonene viste at de nordiske landene er veldig like både i situasjonen nå, men også i forhold til hva en tenker seg er mulig av endringer. Kirkene på de britiske øyer har imidlertid kommet betraktelig lenger når det gjelder tenkning rundt hva en kirke er. Hovedtanken bak fresh expression of church er at kirken skal møte folk der de er og på deres premisser, i stedet for å forvente at de skal komme til kirken slik denne fremstår i dag.

Det var presentasjoner av mange forskjellige uttrykk for kirke, og dette førte til en debatt om hva en kirke egentlig er. Det kom tydelig fram at definisjonen på dette intuitivt ikke er lik i de nordiske land og kirken i Storbritannia. Mitt inntrykk er at de britiske kirkene ikke setter krav til så definerte rammer rundt hva som er kirke. Som for eksempel krav til kirkelokaler, liturgi, faste møter etc. Eksemplene som ble gitt viser at hva som definerer hva som er kirke handler om at mennesker samles for å høre om Guds ord og ha et fellesskap rundt dette. Det være seg om det skjer i en tradisjonell kirke med tradisjonell gudstjeneste/liturgi, eller om det skjer på et kjøpesenter, hjemme hos folk eller på en kafé. Et eksempel på "worship" viste at det ikke er behov for liturgier, prekener og salmer/lovsang for at det skal være en "kirke". Så lenge mennesker samles rundt Guds ord, selv i meditasjon, ville denne forsamlingen kunne utgjøre en "kirke". Dette utfordrer vår måte å tenke kirke på. Det handler ikke bare om gudstjeneste reformer og valgmenigheter, men det handler om så mye mer. Å få dette inn i de rammene som vi i Dnk er vant til å tenke når det gjelder kirke, er en utfordring. Det er imidlertid ingen umulighet. Men for å få det til er det helt nødvendig at vi tillater oss selv å tenke utenfor den boksen vi kaller "kirke".

I Norge har fresh expressions of church raskt henledet tankene til kirkeordning og hvordan vi skal få denne menigheten inn i den strukturen som er innenfor Dnk. Noe av grunnen til de store forskjellene mellom kirken i England og de nordiske kirkene på dette området, ligger kanskje i hva som skal til for å etablere en ny menighet/kirke. Rent formelt er ansvaret for opprettelse av menigheter i England lagt til det enkelte bispedømme. I praksis betyr det at det er tilstrekkelig at biskopen i det aktuelle bispedømme aksepterer etableringen. Dette kan selvfølgelig medfører en noe ulik praksis, men det er også en fordel at dette bidrar til å gi nye muligheter for lokale tilpassninger.

En problemstilling som er felles for alle er hvordan en skal forholde seg til et "krav" om ordinerte prester og biskoppelig tilsyn.

En nyttig ting som vi ble minnet på er at for at en kirke skal kunne overleve er det helt nødvendig at den er etablert på "mission" og ikke bare ut fra en ønske om å ha ting litt annerledes enn soknekirken gir uttrykk for. Eller også som et uttrykk for uenighet i den allerede eksisterende kirken.

En utfordring i denne sammenheng er bruken og forståelsen av "mission shaped church". "Mission" oppfattes på en helt annen måte enn misjon. I engelsk tale er mission et vanlig uttrykk, mens misjon i norsk tale i en del sammenhenger ikke har en helt god klang ved seg. (???????) Dette kan bli en utfordring for Dnk, og som også var oppe på KM i 2005. Hvordan få misjon til å bli et positivt ladet ord som det er greit å bruke i dagligtalen?

Det sentrale å ta med seg etter denne konsultasjonen er at det er viktig å gi rom for at fellesskap kan utvikle seg. Det innebærer at det er fellesskapet selv som skal sette rammene rundt fellesskapet og når de oppfatter seg selv som kirke. Ingen skal presse dem inn i en ramme for at de så skal kunne kalle seg "kirke". I mange tilfeller er det ikke opp til utenforstående å bestemme når det er snakk om en "kirke". Det viktigste er hva de som inngår i fellesskapet føler. Det er viktig å gi aksept for det som er annerledes. Dette handler mye om å føle tilhørighet og eierskap. Mitt inntrykk er at det er viktigere at folk samles rundt Guds ord, enn hvordan dette gjøres.

Selv om den norske kirkeordningen setter mange begrensninger, er det likevel mulig å oppnå mye dersom dette er ønskelig. Dette handler om å legge til rette og se nye muligheter.

Utfordringer i fremtiden:

- hvordan få aksept for at "kirke" er et vidt begrep som kan omfatte veldig forskjellige organiseringer
- lette ordningen med å etabler nye menighetsdannelser som ikke nødvendigvis passer inn i strukturen til Dnk, som det likevel er et behov og ønske for
- kan en tenke seg at biskopen gis større myndighet på dette området
- kan en tenke seg "mellomkategorier" for å få en menighet til å passe strukturelt inn
- andre typer menighetsdannelser enn soknemenigheter medfører at en må tenke litt annerledes i forhold til medlemskap
- det viktigste når vi snakker om kirke er hva mennesker får ut av fellesskapet, fremfor hvilken ordning de har innad
- forholdet til bruken av ordet "misjon"

30.11.06

Marit Omland

